

Espoon kaupungin lausunto eduskunnan sivistysvaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2026 (HE 99/2025 vp)

Espoon kaupunki kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto hallituksen esityksestä valtion talousarvioksi vuodelle 2026 sivistysvaliokunnan toimialan osalta.

Pääviestimme on, että valtion on turvattava kunnille riittävät taloudelliset edellytykset lakisääteisten tehtävien hoitamiseen. Kuntien tehtävien rahoituksen on oltava oikeassa suhteessa kuntiin kohdistuviin lakisääteisiin velvoitteisiin. Näemme rahoituksen ja velvoitteiden välillä kasvavaa eroa. On muistettava, että oppiminen tuottaa hyvinvointia.

Lausunnossamme haluamme kiinnittää sivistysvaliokunnan huomion viiteen kohtaan:

- 1. Valtionosuuksien leikkaus heikentää lasten ja nuorten palveluita**
- 2. Rahoitus kohdennettava huomioimaan paremmin segregaatioriskissä olevat**
- 3. Kotoutumiskorvausten leikkaus heikentää maahanmuuttajien työllistymistä**
- 4. Varhaiskasvatuksen työvoimapulan ratkomiseen tarvitaan jatkossakin yhteistyötä**
- 5. Selkeyttä kunnan ja hyvinvointialueiden väliseen tehtävänjakoon**

1. Valtionosuuksien leikkaus heikentää lasten ja nuorten palveluita

Vuoden 2026 talousarvioesitykseen sisältyvä kuntien valtionosuuksiin kohdistuva 75 miljoonan euron leikkaus heikentää kuntien mahdollisuuksia turvata yhdenvertaiset sivistyspalvelut eri puolilla maata. Leikkaus kohdistuu erityisesti kasvaviin kaupunkeihin, joissa palvelutarpeet lisääntyvät nopeasti. Leikkaus on tehty myös epätasa-arvoisesti prosenttiperustaisesti eikä asukasperustaisesti. Espoossa tämä näkyy kasvavana talouspaineena varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa ja kotoutumista tukevissa palveluissa.

2. Rahoitus kohdennettava huomioimaan paremmin segregaatioriskissä olevat

Espoo pitää myönteisenä, että varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen tasa-arvorahoitukseen kohdennetaan 25,2 miljoonaa euroa. Rahoitus tulisi kuitenkin suunnata erityisesti alueille ja kouluille, joissa segregaatiokehitys on näkyvää ja tuen tarve suurin. Näin vahvistetaan koulutuksellista tasa-arvoa ja ehkäistään eriarvoistumista.

Aamu- ja iltapäivätoiminta tukee lasten hyvinvointia, perheiden arkea ja kotoutumista. Perusopetuslain mukaisen aamu- ja iltapäivätoiminnan 7 miljoonan euron valtionosuusleikkaus heikentää näitä tavoitteita. Maksujen mahdollinen korotus samaan aikaan voi lisätä eriarvoisuutta ja asettaa perheet eriarvoiseen asemaan.

Espoo korostaa oppimisen tuen uudistuksen onnistuneen toimeenpanon tärkeyttä kaikilla koulutusasteilla. Kunnat tarvitsevat riittävää ohjeistusta ja resursointia, jotta tuki voidaan järjestää laadukkaasti. Rahoituksen riittävyys ja sen kohdentumisen läpinäkyvyys ovat avainasemassa lasten ja nuorten yhdenvertaisen oppimisen turvaamisessa.

Valmistava opetus ja sen lisäopetus ovat keskeisiä kotoutumisen ja oppimisen edellytysten vahvistamisessa. Määrärahojen riittävyys on turvattava, jotta kaikille maahanmuuttajataustaisille oppivelvollisille voidaan tarjota laadukas valmistava opetus. Palvelujen on oltava saatavilla sekä suomeksi että ruotsiksi.

Yleisesti kun rahoitusta leikataan tai kohdennetaan uudestaan, olisi erityisen tärkeää arvioida keihin muutokset kohdistuvat. Nyt on suuri riski, että muutokset lisäävät eriarvoisuutta.

3. Kotoutumiskorvausten leikkaus heikentää maahanmuuttajien työllistymistä

Kotoutumiskorvausten leikkauksella on merkittäviä vaikutuksia maahanmuuttajien työllisyyspalveluihin. Espoon kaupunki pitää valitettavana, että maahanmuuttajien kotoutumiskorvauksista esitetään leikattavaksi 8 % vuoden 2026 määrärahoista. Samaan aikaan, kun pääkaupunkiseudulla maahanmuuttajien määrä kasvaa, rahoitus heidän kotoutumispalveluihinsa laskee.

Hallitusohjelman tavoitteet maahanmuuttajien työllistymisen ja osallisuuden edistämisestä eivät voi toteutua ilman riittäviä resursseja. Espoossa tarvitaan sekä suomen- että ruotsinkielisiä kielikoulutuksia ja vaikuttavia kotoutumispalveluja. TE-palvelujen siirryttyä kunnille Espoossa jo vuoden 2025 aikana kotoutumispalvelujen rahoitusta jouduttiin kattamaan muiden työllistymistä edistävien palvelujen varoilla, eikä palveluja ollut riittävästi. Rahoituksen leikkaus ei tue valtion tavoitetta edistää maahanmuuttajien työllisyyttä.

4. Varhaiskasvatuksen työvoimapulan ratkomiseen tarvitaan jatkossakin yhteistyötä

Espoo pitää tärkeänä, että C6-kaupunkien allianssityöhön liittyvän varhaiskasvatuksen henkilöstön tilauskoulutusmallin jatkorahoitus turvataan esityksen mukaisesti samansuuruisena kuin vuonna 2025. Tämä on edellytys varhaiskasvatuslain mukaisten henkilöstörakenteiden toteuttamiselle. Lisäksi varhaiskasvatuksen sääntelyssä tarvitaan joustoja ryhmäkokojen ja kelpoisuusehtojen siirtymäaikojen osalta, jotta henkilöstöpulan keskellä voidaan turvata palveluiden jatkuvuus.

5. Selkeyttä kunnan ja hyvinvointialueiden väliseen tehtävänjakoon

Hyvinvointialueiden toiminnan käynnistyttyä on syntynyt rajapintatehtäviä, jotka jäävät kuntien vastuulle ja aiheuttavat lisäkustannuksia. Näitä tehtäviä ei kuitenkaan aina huomioida kunnan lakisääteisiä velvoitteita arvioitaessa, sillä työnjako hyvinvointialueiden ja kuntien välillä on edelleen epäselvä. Esimerkkinä tästä voidaan mainita lasten lääkeshoidon järjestäminen varhaiskasvatuksessa ja opetuksessa. Espoo korostaa, että tehtävänjaon selkeyttäminen on välttämätöntä, jotta kuntien vastuut voidaan määritellä ja resursoida asianmukaisesti.

Yhteenveto – leikkaukset kohdistuvat erityisesti pääkaupunkiseudulle

Espoon kaupunki korostaa, että kunnilla tulee olla todelliset edellytykset vastata lakisääteisistä velvoitteista ja edistää koulutuksellista tasa-arvoa, kotoutumista sekä lasten ja nuorten hyvinvointia. Valtionosuusleikkaukset, henkilöstöresurssien niukkuus ja taloudellisen tilanteen kiristyminen heikentävät kuntien mahdollisuuksia toteuttaa sivistyspalveluja laadukkaasti ja yhdenvertaisesti. Nyt tehtävät leikkaukset valtionosuusjärjestelmään sekä kotoutumiskorvauksiin kohdistuvat erityisesti pääkaupunkiseudulle.